

Soortechtheid cultivars in gevaar

Kraamkamerfunctie van Nederlandse boomkwekerij lijkt in gevaar

Volgens Boomteeltstudieclub Opheusden, Boomkwekersvereniging Kring Opheusden en Omgeving en Vereniging Bomen en Plantenbeurs Opheusden komt het steeds vaker voor dat Nederlandse kwekers oculatiehout bij henzelf of bij andere kwekers knippen. Hierdoor lopen ze risico's, zoals problemen met de rasechtheid en krijg je 'een vreemde eend' in de bijt. Naktuinbouw, de partij achter Select Plant, moet zorgdragen voor de soortechtheid, maar de communicatie hierover laat nog veel te wensen over.

Auteurs: Hein van Iersel / Sylvia de Witt

Tot in de jaren negentig kende de boomkwekerijsector een verplichte certificering voor bepaalde laan- en sierbomen, maar die verdween met de komst van nieuwe Europese Richtlijnen. Boomteeltstudieclub Opheusden, Boomkwekersvereniging Kring Opheusden en Omgeving en Vereniging Bomen en Plantenbeurs Opheusden roepen laanboomkwekers nu op om goed te letten op de soort- en rasechtheid van oculatiehout. In de praktijk treedt er volgens hen namelijk steeds meer vermenging op. Volgens deze organisaties komt het steeds vaker voor dat kwekers oculatiehout bij henzelf of bij andere kwekers knippen, terwijl het later niet de juiste soort of cultivar blijkt te zijn. Zij adviseren kwekers niet alleen om bij het knippen zeer goed op te letten, maar ook om vaker oculatiehout te bestellen bij Stichting Vermeerderingstuinen Nederland. Deze stichting garandeert namelijk de soort- en rasechtheid van het door hen uitgegeven materiaal.

Vermeerderingsmateriaal vroeger veel zuiverder dan nu

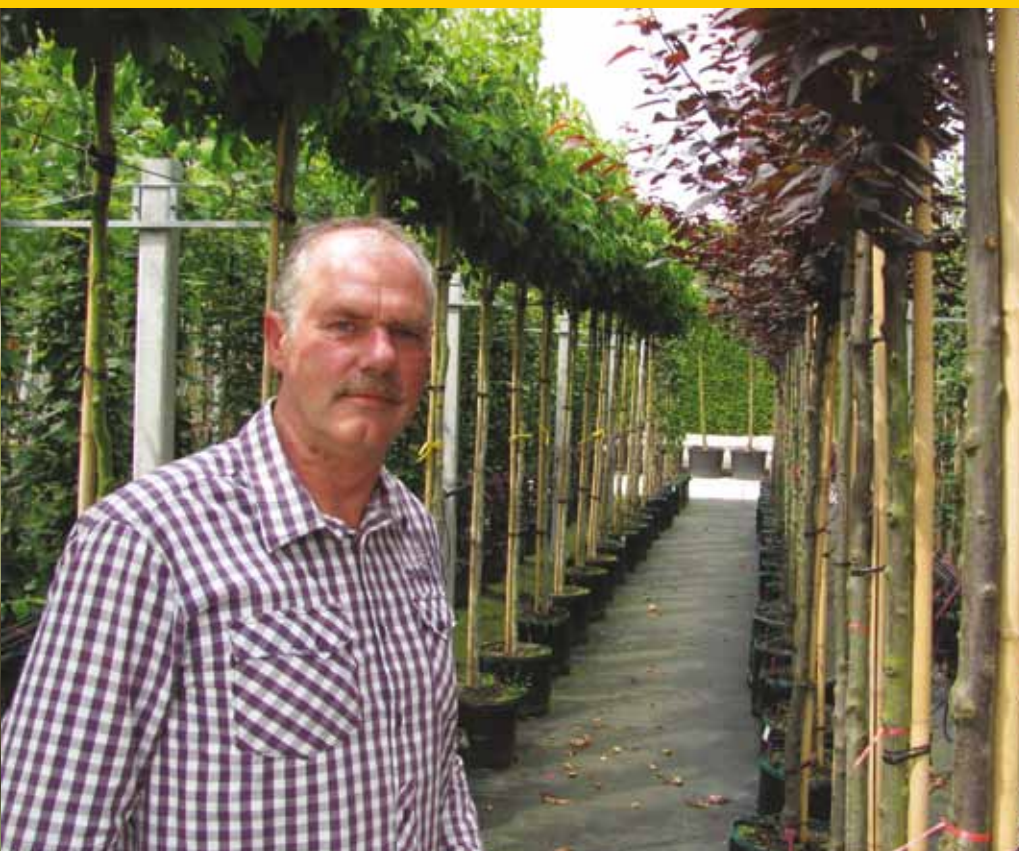
Jan van den Brandhof is voorzitter van de Boomteeltstudieclub Opheusden en tevens werkzaam bij Naktuinbouw. Hij vertelt dat het vermeerderingsmateriaal vroeger veel zuiverder was dan nu, omdat het toen namelijk nog verplicht was om ent- en oculatiehout van de Stichting Vermeerderingstuinen Nederland af te nemen, die destijds bij de NakB hoorde. 'Sinds het wegvallen van de binnengrenzen van de EU viel die verplichting weg, waardoor er meer vermenging plaatsvindt. Kwekers knippen bij zichzelf en bij andere kwekers, maar wat er precies wordt geknipt is niet bekend. Dan blijkt er uiteindelijk een heel andere boom te ontstaan dan eerst werd gedacht. Ik zie dit in de praktijk helaas steeds meer voorkomen.' Van den Brandhof vindt het belangrijk dat boomkwekers ook echt de bestelde boom leveren en niet per ongeluk een andere door vermenging.

'Dat geeft achteraf veel gezeur en het kan ook heel veel kosten met zich meebrengen. Stel dat je als kweker dikke bomen levert aan een gemeente, bijvoorbeeld 20-25 of 25-30, en deze bomen blijken later een vermenging te zijn, dan moeten al die geplante bomen er weer uitgehaald worden. Dat kost handenvol geld.'

Als elke kweker elk jaar oculatiehout van een deel van zijn sortiment van de Stichting Vermeerderingstuinen Nederland afneemt, dan heeft hij op den duur een groot deel van zijn sortiment vernieuwd.'

Communicatie

Nederland staat internationaal bekend om de hoge kwaliteit van bomen en uitgangsmateriaal. Om dit meer voor het voetlicht te krijgen, heeft Naktuinbouw samen met ondernemers in de boomteelt het keurmerk Select Plant Laan- en Sierbomen ontwikkeld. Met dit keurmerk zou naast de kwaliteit en identiteit ook de herkomst

Herman Mauritz

van de bomen gewaarborgd zijn. Het materiaal wordt in dit systeem gevolgd vanaf geregistreerde herkomsten. Zo wordt tot op cultivar-niveau gegarandeerd dat de benaming klopt.

‘Select Plant is nog vrij nieuw en niet verplicht. Maar als kwekers hiermee zouden gaan werken, hebben ze in ieder geval de garantie op soortechtheid, meer waar voor hun geld en meer zekerheid’, luidt de professionele mening van Van den Brandhof.

Naktuinbouw is dé centrale organisatie die de problemen met de rasechtheid van cultivars zou moeten tackelen en de invoering van Select Plant in 2013 was hiertoe een eerste stap.

Er is echter één groot ‘maar’. Er wordt tot op heden, een jaar na de introductie van het keurmerk Select Plant Laan- en Sierbomen, nog steeds weinig tot niets aan promotie gedaan door Naktuinbouw. Navraag bij verscheidene beheerders en afnemers leert dat dit keurmerk voor hen weliswaar belangrijk is, maar dat de communicatie hierover vanuit Naktuinbouw nogal wat te wensen overlaat. De meeste beheerders geven zelfs aan het certificaat helemaal niet te kennen.

Ook Henk de Bie van kwekerij Richard de Bie uit Zundert is weinig positief over de huidige praktijk van Select Plant, waar het bedrijf, dat hij samen

met zijn broer Michael runt, bij is aangesloten. Hij heeft nog steeds het idee dat niemand weet hoe zaken precies georganiseerd zijn, inclusief de keurmeesters van Naktuinbouw. Ook de hele voorlichting rondom Select Plant is allesbehalve gelukkig, volgens De Bie. Een vergadering plannen midden in het seizoen is daar een voorbeeld van. ‘De grotere kwekers en het personeel van Naktuinbouw hebben dan misschien tijd, maar voor de kleinere kwekers is dat onhaalbaar en juist deze kwekers zijn essentieel voor het slagen van het systeem.’ De gedachte dat aangesloten kwekers voortaan hun eigen etiketten met een eigen log kunnen printen, vindt hij eveneens waardeloos. ‘Ik wil gewoon weer terug naar de ouderwetse plombes, dat iedereen gewoon dezelfde plombe heeft.’

Bij de Nak ligt kritiek op het Select Plant-concept gevoelig. Alleen na veel aandringen wil woordvoerder Alfred Klaver commentaar leveren op dit artikel.

Klaver: ‘Het gaat om een vrijwillig keurings-systeem dat op verzoek van het bedrijfsleven en samen met de deelnemende bedrijven is opgezet. De rolverdeling tussen Naktuinbouw en de deelnemende bedrijven is onderling duidelijk afgesproken: bedrijven dragen “hun” Select

Henk de Bie

Plant-systeem uit en Naktuinbouw ondersteunt hierin. Op onze website staat bijvoorbeeld een flyer over Select Plant Laan- en Sierbomen, die de deelnemers ook kunnen gebruiken voor hun afnemers. Vorig jaar zijn er voor GrootGroenPlus speciale borden gemaakt, zodat duidelijk was wie deelnemer is aan Select Plant.' Daarnaast geeft Klaver aan dat het gaat om een systeem van en voor de deelnemende bedrijven. 'Zij zijn *in the lead*; zij bepalen uiteindelijk de norm, de promotionele uitingen, de wijze van etikettering en hoe vaak er wordt vergaderd.'

Groene genen

Herman Mauritz van Mabo Boomkwekerijen uit Randwijk is lid van zowel Boomteeltstudieclub Opheusden en Boomkwekersvereniging Kring Opheusden en Omgeving als van Vereniging Bomen en Plantenbeurs Opheusden. Hij was in feite degene die de verenigingen aanzwengelde om een mailtje rond te sturen naar kwekers met de mededeling: 'Jongens, let eens op jullie oculeerhout.'

'Een goede zaak als de soortechtheid van een boom gewaarborgd is'

Mauritz is van mening dat kwekers zelf moeten snappen dat het in hun eigen belang is dat ze gezond en raszuiver materiaal blijven kweken. Of ze moeten ervan overtuigd zijn dat ze zelf goed materiaal hebben, want daar zijn ze kweker voor. 'Maar als ze daar toch niet helemaal gerust op zijn, dan moeten ze begrijpen dat ze het vermeerderingsmateriaal ergens anders vandaan moeten halen, bijvoorbeeld van de Stichting Vermeerderingstuinen Nederland. Het gaat er gewoon om dat ze raszuiver en ziektevrij oculeerhout hebben. Als er steeds geknipt wordt, komen er continu volgelingen; logisch. Als je knipt van een moederboom, krijg je steeds opnieuw hetzelfde materiaal. Als je echter maar knipt 'van knip van knip' van verschillende bomen en daar komen bijvoorbeeld wat groene genen in, dan komen er in een rij straks ineens tien te staan die half groen zijn.'

Gezond materiaal

Er zijn volgens Mauritz soorten waaraan het gemakkelijk te zien is; dan is er weinig aan de hand. 'Als je een *Prunus cerasifera* 'Nigra' neemt, kan het eigenlijk niet misgaan. Maar de cultivars

Jan van den Brandhof

van *Acer platanoides* lijken soms verdacht veel op de wilde variant. Als er dan geknipt wordt, knip je feitelijk een foute boom die daar alleen sterk op lijkt. Je krijgt dan als kweker geen homogene partij. Bij een *Prunus avium* 'Plena' is dat ook het geval. Als je als kweker zo'n boom opzet, dan zal er toch een boom tussen zitten die uiteindelijk niet helemaal honderd procent *avium* 'Plena' is. Dat is dan de vreemde eend in de bijt. Sommige kwekers denken goed bezig te zijn met het knippen, maar eigenlijk zijn ze fout aan de gang. Maar zolang ze dit zelf niet inzien, gebeurt er niks.'

Iedere kweker en gemeentelijke beheerder weet wat dit in de praktijk betekent. Je koopt bijvoorbeeld een aantal haagbeuken *Frans Fontaine*, en dan blijkt in de praktijk dat ze heel verschillend uitgroeien of een verschillende gevoeligheid hebben voor vorstscheuren.

'Er is altijd een kosten-batenanalyse', vindt Mauritz. 'Je moet ergens naartoe, je moet het personeel laten knippen, je bent een half uur aan het zoeken voordat je wat bij elkaar hebt; kortom: je moet dat allemaal in betaalde uren doen. Dan weet ik niet of dit nu zo veel goedkoper is dan direct materiaal halen bij bijvoorbeeld de Vermeerderingstuinen. Elke kweker zou gewoon raszuiver, gezond materiaal moeten willen heb-

ben. En bij twijfel moet hij zeker oculeerhout bij de Vermeerderingstuinen halen. Daar hebben ze bijvoorbeeld moerbomen. De genen van die bomen zijn al zestig jaar hetzelfde. Nou, dan weet je wat je krijgt!'

'Als je fout knipt heb je geen homogene partij'

Kwestie van vertrouwen

Bert van Gils is accountmanager Nederland en Duitsland bij M. van den Oever Boomkwekerijen uit Haaren, een kweker die aangesloten is bij Select Plant. Hij vindt het een goede zaak als de soortechtheid van een boom gewaarborgd is. 'Select Plant is een soort verlenging van het vroegere NakB-certificeringssysteem. Als een kweker hier vermeerderingsmateriaal komt halen, dan is dat van jonge planten die in principe afkomstig zijn van de vroegere NakB-vermeerderingstuinen. Dit was een nationaal gebeuren, dus puur gericht op Nederland. Als een Duitser bij mij koopt, weet hij uiteraard niet wat die NakB-soorten zijn. Hij gaat er vanuit dat hij soortechte bomen koopt. Maar misschien zal de Nederlandse overheid in de toekomst wel zeggen: "Wij willen plantmateriaal, maar dat moet wel vallen onder het

Bert van Gils

waarborgmerk Select Plant.” Een afnemer krijgt altijd bomen aangeleverd op een moment dat er geen blad, bloem of vrucht aan zit, dus het is een kwestie van vertrouwen. Daarom is het fijn dat daar een soort certificering achter zit, die garant staat voor de soortechtheid van het materiaal.’ Dus Van Gils zou het niet erg vinden als dit verplicht zou worden voor iedere kweker? ‘Nee, eigenlijk zou ik dat prima vinden. Dan voorkom je ook dat mensen zomaar op lucratieve wijze ergens vermeerderingsmateriaal gaan knippen en achteraf blijkt dat ze dat per ongeluk net

van een verkeerde rij bomen hebben geknipt. Je voorkomt er in ieder geval een hoop misstanden en misinvesteringen mee, zowel voor de kweker als voor de afnemer.’

Neutrale genenbank

Dat volgens de eerder genoemde organisaties elke kweker het oculatiehout van een deel van zijn sortiment jaarlijks bij de Vermeerderingstuinen zou moeten bestellen, vindt Van Gils positief.

‘Daar lopen in ieder geval mensen rond die continu bezig zijn met sortiment, die veel vakkennis hebben en daardoor weten dat iets ook daadwerkelijk de juiste soort is. Ze hebben correcte etiketteringen en dergelijke, dus ik ben daar wel een voorstander van. Aan de andere kant wil ik de Vermeerderingstuinen geen monopoliepositie toekennen. Je moet het zien als een soort neutrale genenbank.

‘Ik heb nog steeds het idee dat niemand weet hoe zaken precies georganiseerd zijn’

Je kunt beter iets meer uitgeven en vermeerderingsmateriaal nemen uit een betrouwbare bron, dan een paar honderd euro bezuinigen en vijf jaar later met boompjes op de markt komen die niet soortecht blijken te zijn. Maar ik wil niet zeggen dat het vermeerderingsmateriaal uit eigen kwekerij of van een collega-kweker per definitie minder is. Want die herkomsten zijn vaak wel bekend door de voormalige NakB-veldinspecties. Wij exporteren naar Noord-Frankrijk, Scandinavië, Luxemburg, Duitstalige landen en Engeland. Als de afnemers uit die landen een bepaalde boomsoort bij ons bestellen, vertrouwen ze erop dat die soortecht is. Het zou het mooiste zijn als Select Plant internationaal zou worden. In principe is Nederland toch de kraamkamer van Europa. Als een Italiaanse collega hier in Nederland jonge boompjes koopt, dan is het fijn om te weten dat ze ook gegarandeerd die ene bepaalde soort zijn. Als wij die dan tien jaar later bij die Italiaan zouden terugkopen om ze vervolgens in projecten te zetten, dan is het fijn dat er een trajectcontrole is geweest naar de herkomst van die soort.’

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

www.boom-in-business.nl/artikel.asp?id=23-4919